

Úvodník

V Európe je stále väčší dopyt po kreatívnych povolaniach, ktoré sú stelesnením dynamiky, modernosti, pestrosti. Kreativita ide ruka v ruke s rastom, takže vďaka nej sa tiež zvyšuje atraktivnosť miest respektíve regiónov. Mnohé štúdie poukazujú na to, že kreatívne hospodárstvo sa v pribúdajúcej miere stáva motorom rastu tak pre Európu ako aj pre región CENTROPE. Dizajn, film a hudba sú navyše témami celej palety festivalov a veľtrhov, ktoré sú živou súčasťou pestrého diania v tejto kreatívnej lokalite plnej dynamiky. V tomto čísle by sme Vás chceli informovať o niektorých vytipovaných podujatiach konajúcich sa počas tohoročnej jesene ako aj o inštitúciách a firmách pôsobiacich v oblasti kreatívnych odvetví v regióne Európa – Stred. Napokon sa chceme zamyslieť nad tým, aké sú možnosti regiónu na to, aby sa v budúcnosti dokázal výraznejšie presadiť ako európska kreatívna lokalita.

Magazín **centrope.news** vždy štvrťročne informuje o vybraných témach, ktoré hýbu regiónom CENTROPE. Ťažiskovou témou piateho čísla je „Kultúrne a kreatívne hospodárstvo“.

Pokiaľ by ste mali záujem o pravidelné zasielanie magazínu centrope.news, prosíme Vás, aby ste sa nakontaktovali prostredníctvom e-mailu na projektový sekretariát CENTROPE.

Prijemné čítanie Vám praje
pracovný kolektív CENTROPE

Kreatívne hospodárstvo ako motor rastu v regióne CENTROPE	2
Gramofón ako exkluzívny „centrópsky“ trhový produkt	6
Dizajn v regióne CENTROPE – od luxusu až po striedmosť	8
Kamera beží, dejiskom je región CENTROPE	12
Rubrika „Projektové novinky“: „Ready for Take Off“	16

Kreatívne hospodárstvo ako motor rastu v regióne CENTROPE

V regióne CENTROPE narastá význam kreatívnych odvetví, akými sú multimédiá, software, reklama, grafika, hudba a architektúra. Hoci niektoré z týchto odvetví majú v regióne Európa – Stred za sebou už dlhoročnú tradíciu a iné sa tu začali rozvíjať len prednedávnom, ich spoločným menovateľom je to, že v budúcnosti sa významnou mierou môžu podieľať na úspešnosti CENTROPE.

Kreatívny rovná sa atraktívny

Matthias Horx, nemecký vedecký pracovník zaoberajúci sa výskumom trendov a zostavovaním prognóz, hovorí o veľkom význame kreatívnych odvetví pre regionálny rozvoj. Podľa jeho slov „regióny a mestá s veľkým počtom ľudí pôsobiacich v kreatívnych povolaniach (...) sa nachádzajú v procese transformácie po viacerých stránkach“. Prítomnosť kreatívnych povolání vedie k zvýšeniu inovačnej sily a flexibility, čo sa zasa premietne do narastajúceho počtu samostatne zárobkovo činných osôb a má všeobecne pozitívny vplyv na hospodársky rozvoj, tvrdí Horx. Výsledky medzinárodných štúdií naozaj svedčia o podstatnom význame kreatívnych odvetví pre konkurencieschopnosť, pre trh práce a aj pre atraktívnosť miest a regiónov. Richard Florida už v roku 2001 vo svojom bestselleri „The Rise of the Creative Class“ analyticky potvrdil, že lokality, ktoré signalizujú a žijú hodnoty ako liberálnosť, otvorenosť a rozmanitosť, sa pre ľudí z kreatívnej branže súčasne stávajú primárnymi vyhľadávanými miestami pre súkromný i pracovný život, čím sa dané lokality následne stávajú ešte viac atraktívnymi a príťažlivými.

Kreatívne hospodárstvo ako objav súčasnej éry

Zatiaľ čo krajiny ako Veľká Británia dokázali identifikovať oblasť kreativity ako hospodársky faktor už v 80. rokoch, v strednej Európe to trvalo trochu dlhšie, pokým jednotlivé krajiny začali ponímať kreatívne hospodárstvo ako dôležitú súčasť svojich národných ekonomík. Dnes sa v regióne CENTROPE usilovne pracuje na rozvíjaní stratégií pre kreatívne hospodárstvo, pričom sa tu ponúkajú mnohé podporné opatrenia.

Napríklad Kultúrny kontaktný bod v Maďarsku, ktoré bolo pôvodne založený na to, aby zabezpečoval implementáciu programu EU s názvom „Kultúra 2000“, sa medzičasom vyprofiloval do takej podoby, že dnes už plní funkciu významného kontaktného fóra pre ľudí z umeleckej a kreatívnej branže. Jedným z mnohých podujatí bolo tiež podujatie pod názvom „Behind the Sciences Conference“ venujúce sa téme cezhraničnej spolupráce, ktoré sa organizovalo súbežne s filmovým festivalom Mediawave v Györi. Jeho cieľom bolo na jednej strane vytvoriť fórum pre pracovníkov z kreatívnej branže, na druhej strane priblížiť maďarské kreatívne hospodárstvo

medzinárodnému publiku, čo následne malo viesť k uľahčeniu realizácie cezhraničných projektov.

Vzorový charakter by pre CENTROPE mohli mať aktivity realizujúce sa v juhomadžarskom meste Pécz. Tamojší inkubátor kultúrnych aktivít, ktorý zahájil svoju činnosť len prednedávnom, okrem iného ponúka ateliéry pre kreatívne povolania, disponuje vlastnými nahrávacími a filmovými štúdiami, organizuje semináre pre podnikateľov v oblasti kreatívneho hospodárstva a navyše poskytuje služby pre malé a stredné podniky.

Podpora umeleckých a tvorivých povolání

V Burgenlande a vo Viedni už od roku 2003 / 2004 existujú agentúry na podporu venujúce sa výlučne potrebám kreatívnych odvetví. Poskytujú podporu ľuďom vykonávajúcim umelecké či tvorivé povolania, a to tak finančnú ako aj organizačnú, pri zakladaní a prípadne riadení firiem. Zvlášť výrazný stupeň dynamiky v oblasti kreatívnych odvetví zaznamenalo v posledných rokoch mesto Viedeň, kde má v súčasnosti až okolo 16% pracovných síl svoje zamestnanie v oblasti kultúrneho či kreatívneho hospodárstva. Počet zamestnancov v tejto branži v období rokov 1995 až 2003 vzrástol o 17%. Pre porovnanie si možno pripomenúť, že v tom istom období všetky ostatné sektory hospodárstva zaznamenali nárast len o 1,7%. Viedenská agentúra na podporu kreatívneho hospodárstva „Departure“ rovnako ako aj „Centrum pre inovácie a technológie“ („ZIT“) podporujú dynamiku rastu kreatívnych odvetví tým, že vypisujú verejné súťaže.

Dôkazom toho, že kreatívne odvetvia nie sú iba čisto mestským fenoménom, je Centrum pre kreatívne hospodárstvo v Burgenlande. Slúži v rámci regiónu ako kontaktné miesto pre ľudí z kreatívnej branže a jeho úlohou je posilňovať sieť kontaktov medzi umením, kultúrou a hospodárstvom. Počnúc od roku 2007 plánuje toto centrum pravidelne štyrikrát do roka organizovať diskusné fóra s cieľom posilniť kooperácie medzi kreatívnymi odvetviami a „klasickým“ hospodárstvom. Diskusie sa budú venovať konkrétnym témam, napríklad tomu, „akým spôsobom je možné kreatívne oživiť vinice“ – pôjde teda o témy, ktoré majú poukázať na to, že z kreatívneho hospodárstva dokáže profitovať aj vidiecka oblasť.

Poznanie ako cesta ku kreativite

Sektor vedy a kultúry má v regióne CENTROPE osobitne silnú tradíciu a zázemie. Študijné ponuky v umeleckých odboroch tu dosahujú vysokú kvalitatívnu úroveň a okrem iného sa tiež spolupodieľajú na vytváraní predpokladov pre silný a úspešný kreatívny sektor. Rovnako významným faktorom v rámci inovačného systému sa stali aj odborné vysoké školy s úzkym prepojením na podnikateľskú sféru. S podobnými iniciatívami zameranými na kooperáciu s inovatívnymi firmami z regiónu i zo

zahraničia prichádza aj Súkromná univerzita pre kreatívne hospodárstvo v Sankt Pöltene. Celkový obraz regiónu v neposlednom rade dotvárajú mnohé festivaly a podujatia venované dizajnu, hudbe či filmu.

Vďaka spomínanej konštelácii vedy, umenia a solídnej festivalovej kultúry má región optimálne podmienky pre rozvoj kreatívneho hospodárstva. Zvlášť mestá ako Brno dokážu aktívne ťažiť z týchto podmienok. Popri tradičnej Janáčkovej akadémii múzických umení sa Brno ako veľtržné mesto môže pochváliť aj svojim veľtrhom módy a textílií STYL či Bienálem grafického dizajnu – v oboch prípadoch sa jedná o kreatívne podujatia medzinárodného významu. Okrem toho je Brno sídlom Design centra Českej republiky, ktoré je významným zdrojom know-how a združujúcim kontaktným miestom. Podobnú úlohu plní aj Slovenské centrum dizajnu so sídlom v Bratislave. Túto štátnu inštitúciu zriadilo Ministerstvo kultúry začiatkom 90. rokov s cieľom podnietiť a podporiť dizajn na Slovensku a napomáhať jeho ďalší rozvoj.

Potenciál pre vývoj klastrov

Spolupráca v oblasti kreatívneho hospodárstva v rámci CENTROPE je v nejednom ohľade ešte stále len v začiatkoch. Aktéri s cezhraničnou pôsobnosťou, akým je napríklad firma ZONE pôsobiaca v oblasti multimédií, sú zatiaľ skôr výnimkou než pravidlom. Nesporné je, že región CENTROPE má potrebný potenciál nato, aby región mohol ťažiť z kreatívneho hospodárstva. Už v roku 2005 sa v štúdiu vypracovanej rakúskym Inštitútom pre hospodársky výskum (WIFO) dospelo k záveru, že štruktúra kreatívneho hospodárstva v regióne Európa –Stred spĺňa tie najlepšie predpoklady pre prípadné zakladanie cezhraničných klastrov. Podľa tejto štúdie je región CENTROPE príznačný tým, že existujúce silné stránky priemyselne orientovanej sféry kreatívnych odvetví a takzvanej „obsahovej“ sféry, ktorá je výraznejšie zameraná na umelecko-tvorivú časť reťazca tvorby hodnôt, sa tu optimálnym spôsobom vzájomne dopĺňajú.

Ak je silnou stránkou regiónov Západné Maďarsko a Západné Slovensko ich výrobná sféra, znamená to, že sa dobré šance sa tu núkajú aj pre ľudí a firmy z kreatívnej branže. Norbert Kettner, niekdajší konateľ „Departure“ a dnes riaditeľ Viedenského cestovného ruchu, vidí napríklad veľký potenciál pre intenzívnejšiu spoluprácu medzi „klasickými“ a kreatívnymi hospodárskymi odvetvami práve v automobilovom sektore. V lokalite CENTROPE sú zastúpené okrem iného aj firmy s medzinárodnou pôsobnosťou, ktoré sa intenzívne venujú výskumu v oblastiach vedy o živej prírode a multimédií a ktoré by sa tiež mohli stať potenciálnymi kooperačnými partnermi pre kreatívne hospodárstvo.

Jedna zo štúdií Rakúskej ústavu pre dokumentáciu kultúry dospela k záveru, že región CENTROPE spĺňa tie najlepšie rámcové podmienky pre vznik klastrov v oblasti hudby, filmu a dizajnu. Predpokladmi úspešnej realizácie týchto možností sú rozvoj

nadregionálnych podporných a kvalifikačných programov rovnako ako aj budovanie a podpora cezhraničných sietí kontaktov, čo následne nielenže umožní sústrediť kompetencie a zdroje do jedného spoločného bodu, ale prostredníctvom spoločných exportných ofenzív povedie tiež ku zlepšeniu konkurencieschopnosti kultúrnych služieb, ktoré ponúka región CENTROPE.

Ako vidno, perspektívy ľudí i firiem pôsobiacich v kreatívnych odvetviach v regióne CENTROPE sú vynikajúce. Najbližšie roky ukážu, do akej miery sa im podarí využiť existujúce šance, tak aby sa región CENTROPE vedel v európskom kontexte etablovať ako kreatívna lokalita.

Linky

Kultúrny kontaktný bod Maďarsko: www.kulturpoint.hu

Centrum pre kreatívne hospodárstvo Burgenland: www.kreativwirtschaft.net

Departure, agentúra na podporu kreatívnych odvetví vo Viedni: www.departure.at

Súkromná univerzita pre kreatívne hospodárstvo, St. Pölten: <http://www.ndu.ac.at>

Desing centrum České republiky: www.designcentrum.cz

Slovenské centrum dizajnu: www.sdc.sk

Gramofón ako exkluzívny „centrópsky“ trhový produkt

Nápad a dizajn pochádzajú z Rakúska, elektronika zo Slovenska a výrobok zhotovili v Česku: výrobca zvukovej techniky, firma Pro-Ject Audio Systems, sa špecializoval na gramofóny. Spoločnosť vyváža svoje výrobky do celého sveta a v posledných rokoch zožala celý rad medzinárodných ocenení, medzi ktorými nechýba ani ECONET-Award 2007 za najinovatívnejšiu cezhraničnú kooperáciu firiem.

„Skalní“ fanúšikovia hudby sa ani v ére DVD, MP3 a iných technológií nemienia vzdať klasických vinylových gramoplatní. Tento retrospektívny trend neušiel pozornosti pána Heinza Lichtenegger, ktorého firma Pro-Ject Audio Systems dnes vyrába gramofóny pre celosvetový trh. Osobitosťou je, že tieto rozmerovo pomerne veľké prehrávače sa vyrábajú v rámci koprodukcii českých, slovenských a rakúskych firiem – možno teda povedať, že sa jedná o pravý „centrópsky“ produkt.

Všetko sa začalo v roku 1990, keď sa Lichtenegger krátko po páde železnej opony nakontaktoval na českú výrobnú firmu Litovel a našiel v nej partnera, ktorý mu pomohol zrealizovať jeho myšlienku: zásobovať trh kvalitnými a pritom cenovo dostupnými gramofónmi. Spomínaná česká firma, známa ako jedna z najkvalitnejších prevádzok na výrobu jemnej mechaniky v Čechách, v tom čase čakala na to, kedy ju zrušia, vzhľadom na vtedy už klesajúci dopyt po analógových prehrávačoch a etablovanie sa CD-techniky. Kooperácia s rakúskou firmou jej napokon otvorila nové perspektívy. Lichtenegger hovorí, že si na českých a slovenských partneroch najviac cení to, že vedia dodržať sľúbenú kvalitu. „Koniec-koncov, aj napriek niektorým rozdielom máme predsalen podobnú mentalitu, čo značne uľahčuje našu spoluprácu“, konštatuje konateľ firmy Pro-Ject. Teší ho, že českí partneri sa priebežne spolupodieľajú na optimalizácii dizajnu a zabezpečení kvality. Výrobou elektronických súčiastok tento rakúsky podnikateľ zasa poveril vytipovaného partnera na Slovensku.

Vývoju, výrobe a predaju gramofónov sa dnes vo všetkých troch krajinách venuje celkovo 320 zamestnancov: prevádzka vo Viedni je pritom zďaleka najmenšia spomedzi všetkých. Mechanické výrobky sa exportujú do 78 krajín sveta a záujem o ne neklesá ani po 17 rokoch. Zákazníkov zaujímajúcich sa o tieto produkty cezhraničnej spolupráce v prvom rade upúta ich atraktívna cena. Vďaka tomu, že výroba sa nachádza v Česku, je možné ponúkať tieto vysokokvalitné mechanické výrobky už od 100 eur za kus. Firma Pro-Ject sa medzičasom stihla prepracovať do pozície popredného svetového výrobcu gramofónov. Ročne uvedie do predajnej siete okolo 40.000 gramofónov. „Je to predovšetkým vysoká technická kvalita, ktorou sa naše výrobky líšia od tovarov masovej spotreby, aké sa vyrábajú v Číne. Každý jeden kus u nás prejde dodatočne aj manuálnou kontrolou“, zdôrazňuje Lichtenegger, keď hovorí o špecifických silných stránkach európskej výroby a porovnáva ju s konkurenciou z Ázie.

Porota tohoročnej súťaže ECONET-Award ocenila mimoriadne inovatívny charakter, akým sa vyznačuje spomínaná kooperácia firiem. Spoločnosť Audio Tuning Vertriebs GmbH so sídlom vo Viedni, ktorá je materskou spoločnosťou firmy Pro-Ject, spolu s českými partnermi SEV Litovel a AGB Elektro so sídlom v Rožnove pod Radhoštem získali 1. cenu v kategórii Rakúsko - Česko. ECONET je platforma pre hospodárske kooperácie, ktorá si kladie za cieľ posilňovať hospodárske štruktúry v priestore CENTROPE a podnecovať inovatívne firmy, zakladateľov nových firiem, vývozcov a vhodných partnerov v rámci siete kontaktov k tomu, aby vzájomne kooperovali.

Linky:

Pro-Ject Audio Systems: <http://www.project-audio.com>

Platforma ECONET, Česko: <http://econet-platform.rhkbrno.cz>

Platforma ECONET, Rakúsko: <http://www.econet-platform.at>

Dizajn v regióne CENTROPE – od luxusu až po striedmosť

Dizajnerská jeseň 2007 je v CENTROPE bohatá na zaujímavé novinky. A keďže dizajn je v prvom rade mestským fenoménom, pozrime sa, čo všetko sa deje na scéne dizajnu v hlavných mestách dvoch partnerských krajín CENTROPE: v Prahe a v Budapešti. Prostredníctvom podujatí, akými sú pražský Designblock, rakúske Vienna Design Weeks, budapeštianske Design7 a Luxus Brand a bratislavský Design +3D, sa súčasná stredoeurópska scéna dizajnu prezentuje ako mimoriadne životaschopná.

Českí spotrebitelia chápu dizajnerské produkty ako niečo, čo je „jednoduché a účelné“. Naopak, v Rakúsku a v Nemecku pojem dizajn evokuje prestíž a exkluzivitu, tvrdí Jana Zielinsky, konzultantka pre dizajn pôsobiaca v Prahe, keď hovorí o výrazných kultúrnych rozdieloch v spôsobe, akým verejnosť vníma dizajn. Český funkcionalizmus, ktorý sa v 20. a 30. rokoch minulého storočia stal jedným z popredných smerov architektúry a dizajnu a preslávil sa po celom svete, celkom iste vo výraznej miere ovplyvnil ponímanie dizajnu. Jednou z vlastností kvalitného dizajnu je funkčnosť. Dizajn totiž v žiadnom prípade nie je len otázkou „štylizácie“, ale jeho znakmi sú tiež účelnosť a ľahká upotrebitelnosť pre určeného užívateľa, bezpečnosť a šetrnosť voči životnému prostrediu, a tiež vlastná identita a značka. Napokon, dizajn sa v neposlednom rade stáva stále významnejším hospodárskym faktorom aj pre región CENTROPE.

Dynamický trh dizajnu

Hospodársky význam sektoru dizajnu dokladajú konkrétne čísla: v Európe (resp. len v samotných 27 členských krajinách EU) dnes pôsobí okolo 410 000 dizajnérov, ktorých spoločný celkový ročný obrat dosahuje približne 35 miliárd eur. V Rakúsku pracuje v profesii dizajnér okolo 9 550 ľudí, z čoho viac ako polovicu tvoria samostatne zárobkovo činné osoby. V Českej republike je približne registrovaných 3 200 dizajnérov, pritom však celkový počet aktívne pôsobiacich dizajnérov je vyšší, keďže podľa odhadov až 15% tunajších dizajnérov nie je registrovaných. Talentovaným študentom sa v Česku núka možnosť študovať odbor dizajn na 10 univerzitných katedrách a na 30 stredných odborných školách. V Maďarsku pôsobí podľa štatistických údajov okolo 2 500 profesionálnych dizajnérov a sú tu 4 akadémie resp. univerzity so zameraním na dizajn, ktoré navštevuje približne 400 študentov. Dizajn na Slovensku (zatiaľ) ešte nemá vybudované silné zázemie. Profesionálne sa mu tu venuje okolo 2 300 ľudí, z ktorých väčšina nedosahuje vekovú hranicu 40 rokov. Mnohí mladí slovenskí dizajnéri pôsobia v blízkom zahraničí, napríklad v Prahe či vo Viedni, kde je trh dizajnu viac rozvinutý a kde sa im núkajú lepšie možnosti kariérneho postupu.

Miesta stretnutí dizajnérov – miesta plné života

Tohoročnú „dizajnérsku jeseň“ v CENTROPE resp. v bezprostrednom okolí regiónu Európa – Stred zahájilo podujatie „Designblock“, ktoré sa konalo v Prahe začiatkom októbra. Pôvodným cieľom tohto rozsiahleho podujatia bolo vzbudiť u širokej verejnosti záujem o dizajn. Z roka na rok stúpajúca návštevnosť na podujatí jednoznačne potvrdzuje, že tento cieľ sa poradilo úspešne splniť. V rámci „Designbloku“ sa na 60 rôznych miestach uskutočnilo celkovo 177 prezentácií. Praha sa tak už po deviaty raz stala miestom, ktoré priťahlo fanúšikov dizajnu z celej Európy. Riaditeľka „Designbloku“ Jana Zielinsky si nedopriala ani krátku prestávku a okamžite potom, ako sa skončilo „jej“ podujatie, pricestovala do Viedne, aby sa tu aktívne zúčastnila rakúskeho podujatia „Vienna Design Weeks“ ako aj odbornej konferencie „Design 07 – stred“, v rámci ktorej sa diskutovalo na tému súčasného vývoja dizajnárskej branže v strednej Európe. Do Viedne zavítal aj Maxim Velčovský – jedna z hviezd súčasného českého dizajnu.

Tak Zielinski ako aj Velčovský tvrdia, že český, slovenský, maďarský a rakúsky trh dizajnu sú si navzájom veľmi podobné. Rozdiely sú len v priemyselnej tradícii. Evidentne silnou stránkou Česka je sklárska výroba, ktorou je táto krajina známa po celom svete. V Česku je stále viac veľkých firiem, ktoré sú ochotné vsadiť na prácu mladých domácich dizajnérov: istý známy výrobca minerálnych vôd napríklad vsadil na dizajnérsku fľašu a etikety. Enormný boom dizajnu tu nastal už pred približne 3 rokmi, hovorí Zielensky. Naopak, Slováci musia čeliť predovšetkým tej skutočnosti, že trh dizajnérskych produktov v ich krajine je celkovo obmedzený a domáca klientela si dizajnérsku produkciu z finančného hľadiska častokrát jednoducho nemôže dovoliť.

Zielinsky zdôrazňuje, že dizajnéri a kreatívni pracovníci v strednej Európe by sa mali usilovať o lepšiu kooperáciu. Na otázku, či vidí možnosť pre stredoeurópsky resp. „centrópsky“ dizajn na to, aby sa v budúcnosti mohol stať akousi „obchodnou značkou“, však neveriacky pokrúti hlavou. Podľa nej pôjde v nadchádzajúcich rokoch skôr o to, aby sa európsky dizajn dokázal etablovať v prostredí medzinárodnej konkurencie. „A to bude možné hlavne vďaka jeho vysokej kvalite“, dodáva pražská znalkyňa dizajnu s presvedčením.

Dizajn ako predmet diskusií i spotreby

Takmer súbežne s Viedenskými týždňami dizajnu – „Vienna Design Weeks“ - sa v Bratislave konala konferencia Cumulus, ktorú pravidelne raz do roka organizuje medzinárodné združenie univerzít a kolégií pre umenie, dizajn a médiá a ktorá sa tento rok niesla pod názvom „Design +3D“. Dizajnéri, umelci a študenti z celej Európy sa na nej stretli, aby spoločne diskutovali o rôznych prepojeniach medzi dizajnom, umením, spoločnosťou a politikou.

Posledným z radu podujatí tohto druhu, ktoré sa uskutočnilo len prednedávnom, boli budapeštianske dni dizajnu „Design 7“. Jednalo sa už o štvrtý ročník. Vyvrcholením

festivalu bolo odovzdávanie Ceny Maďarska za dizajn v Múzeu úžitkového umenia v Budapešti. V rámci dní dizajnu to bolo prvý raz, čo sa konal aj „Graphifest“ - festival grafických dizajnérov a typografov.

Pre tých, ktorí sa témy dizajn nevedia vynasýtiť, je tu ešte veľtrh luxusného dizajnu „Luxus Brand“, ktorý sa v dňoch 16. až 18. novembra bude konať v Budapešti a je určený milovníkom luxusu. „VAM Design Center“ je jedným z najväčších výstavných centier v strednej a východnej Európe a nachádza sa v priestoroch niekdajších kráľovských vínnych pivníc. Od zahájenia svojej činnosti v roku 2007 sa centrum stihlo etablovať ako miesto konania konferencií a výstav. Spomínanému luxusnému veľtrhu dodáva tú pravú aristokratickú atmosféru. Mesto Brno sa zasa vo februári stane dejiskom medzinárodného veľtrhu módy STYL KABO, na ktorom budú českí i medzinárodní dizajnéri prezentovať svoje najnovšie kolekcie.

Dizajn ako predmet výuky a podpory

Inštitúcie ako New-Design-University v rakúskom meste Sankt Pölten sú dôkazom toho, že téma dizajnu je aktuálna nielen vo veľkých hlavných mestách, ktoré sú centrami festivalov a veľtrhov. Zakladateľom a hlavným sponzorom tejto univerzity je Hospodárska komora Dolného Rakúska. Jedná sa vôbec o prvú súkromnú univerzitu kreatívneho hospodárstva na území Rakúska. Jej študijná ponuka siaha od interiérovej architektúry cez grafický dizajn a ilustrácie až po inovačné a organizačné procesy. Univerzitu navštevuje okolo 170 študentov. Súčasťou ponuky je aj kolégium dizajnu. Hoci ponúkané študijné odbory dnes priťahuje hlavne Rakúšanov so záujmom o dizajn, univerzita si intenzívne buduje medzinárodné kontakty, a to aj smerom do susedných krajín strednej a východnej Európy.

Dizajnérskemu dorastu sa venuje aj Desing centrum Českej republiky v Brne. Súťaže typu „The excellent product of the year“ či „Young package“ majú slúžiť začínajúcim dizajnérom na uľahčenie vstupu do ich profesijného života ako aj k podpore konkurencieschopnosti českej scény dizajnu. „DESIGN-Programu“ slúži na podporu malých a stredných podnikov. Mladí dizajnéri sa postarali aj o zriadenie a štruktúru aktuálneho internetového portálu Českej republiky na adrese: www.czech.cz, ktorého farebné logo získalo v roku 2007 ocenenie „Excellent product of the year“ v kategórii grafický dizajn.

Dizajn ako výstavný exponát

Budúcnosť ukáže, v akej forme a či vôbec budú dizajnéri v regióne CENTROPE spolupracovať, vzájomne si konkurovať alebo dokonca či dôjde k vzniku spoločnej obchodnej značky „CENTROPE Design“. Možnosti pre vzájomnú výmenu existujú už dnes: dizajnéri z partnerských krajín CENTROPE sú v rámci podujatia „Design Match 2008“ pozvaní k tomu, aby predstavili vlastné návrhy inšpirované vytipovanými

produktmi dizajnu z prelomu storočia. Výsledky bude môcť verejnosť obdivovať v rámci putovnej výstavy vo všetkých štyroch zúčastnených partnerských krajinách CENTROPE. Slovensko ako strategická lokalita

Linky

Designblok, Praha: www.designblok.cz

Medzinárodný veľtrh módy a textílií STYL, Brno: <http://www.bvv.cz/i2000/Akce/b-styl.nsf/WWWAllPDocsID/VVEA-72RBZU?OpenDocument&LANG=DE&NAV=1&ID=0>

Bienále grafického dizajnu Brno: <http://www.moravska-galerie.cz/cs/bienale/23-mezinarodni-bienale-grafickeho-designu-brno-2008/>

Czech Design: <http://www.czechdesign.cz/index.php?lang=2>

Design centrum České republiky: http://www.designcentrum.cz/index_e.asp

Medzinárodná konferencia Cumulus, Bratislava: <http://www.vsvu.sk/cumulus>

Slovenské centrum dizajnu Bratislava: <http://www.sdc.sk/index.php?lang=en>

VAM Design Center Budapest: <http://www.vamdesign.hu/>

Vienna Design Weeks: <http://www.viennadesignweek.at/>

New Design University, St. Pölten: <http://www.ndu.ac.at/ndu>

Design Austria: <http://www.designaustria.at/aktuelles/a/tschechisches-design>

Design Match 2008: <http://2008.designmatch.cz/#nemecky>

Kamera beží, dejiskom je región CENTROPE

Tradične bohatá filmová kultúra, pestrá paleta filmových festivalov, medzinárodné úspešné produkcie – stredoeurópsky film nachádza v regióne CENTROPE dobré možnosti na to, aby sa tu mohol ďalej úspešne rozvíjať. Aj filmová branža sa medzičasom stala a je jedným z významných hospodárskych faktorov v regióne Európa – Stred.

Región CENTROPE sa na prvý pohľad nezdá byť žiadnym eldorádom filmového priemyslu. Európske stredisko pre audiovizuálne informácie zaznamenalo údaj, podľa ktorého počet návštevníkov kín v roku 2005 v Česku i v Rakúsku klesol približne o štvrtinu. Na Slovensku bol tento úbytok o niečo nižší, išlo tu o jednu pätinu, no a v Maďarsku sa počet návštevníkov kín znížil len v zanedbateľnej miere. To, že pokles návštevnosti kín viedol k zníženému obratu v kinách, je len jedným spomedzi viacerých špecifických aspektov filmového priemyslu: výrazný vplyv na návštevnosť kín majú totiž tzv. „kasové trháky“, a to hlavne tie, ktoré sú dielom americkej produkcie.

Stredoeurópska kinematografia je na kvalitatívne vysokej úrovni

Nielen zisky z predstavení kín, ale tiež výroba a zhotovovanie filmových kópií výraznou mierou prispievajú k ekonomickému významu filmového priemyslu. To, že európska filmová branža je významným hospodárskym faktorom, možno ľahko vytušiť pri pohľade na skutočnosť, že v členských krajinách EU sa ročne zrealizuje okolo 800 produkcií. Rakúske filmový priemysel v roku 2005 zamestnával 4 500 pracovných síl a dosiahol obrat vo výške 193,5 milióna euro.

Význam filmovej produkcie v CENTROPE sa však neodráža len v holých číslach, ale hlavne v kvalite tradičnej filmovej kultúry, ktorá si v posledných rokoch opäť vyslúžila vzrastajúci obdiv a uznanie na medzinárodnej scéne. Ako príklad možno uviesť českú filmovú tvorbu, ktorá bola vo festivalovom programe na tohoročnom Berlinale zastúpená hneď piatimi filmami. Snímka „Obsluhoval jsem anglického krále“ v réžii Jirího Menzla sa po 17 rokoch stala prvým českým filmom, ktorý zaradili do užšej súťaže o ocenenie Zlatý medveď. V roku 2006 v tejto prestížnej súťaži dokonca zvíťazil film, ktorý sa v mnohom spájal s regiónom CENTROPE – jednalo sa o rakúsko-bosniansko-nemeckú koprodukčnú snímku „Grbavica“, ktorú režírovala Jasmila Zbanic.

Vo všeobecnosti sa dá konštatovať, že v posledných rokoch máva stredoeurópsky film stále silnejšie zastúpenie na medzinárodných festivaloch. Tu si možno pripomenúť rodinnú grotesku „Taxidermia“ od režiséra György Pálfisa – film, ktorý sa v roku 2006 postaral o rozruch nielen v Cannes, ale rovnako aj na ďalších viac než 30 filmových festivaloch v celej Európe a na dôvažok bol v roku 2008 nominovaný na Oskara v

kategórii „Najlepší cudzojazyčný film“. Stal sa príkladom, ktorý ako taký svedčí nielen o kvalite a úspešnosti mladých európskych režisérov, ale tiež o úspešnosti stredoeurópskej kooperácie. Snímka sa totiž realizovala v rámci spolupráce medzi rakúskou produkčnou firmou Amour Fou a maďarským Eurofilmom a v kooperácii s francúzskou spoločnosťou Studio Memento Film. Finančne ju podporili Viedenský filmový fond a maďarský Inštitút pre podporu filmov.

Kooperácia je tiež jednou z dôležitých stratégií, ktoré majú priblížiť stredoeurópsky film širokej verejnosti. Tento rok to bolo už druhý raz, čo sa krajiny ako Česko, Slovensko, Maďarsko a Poľsko spoločne prezentovali na podujatí „European Film Market“ (ktoré sa koná v spojitosti s Berlinale), a to pod sloganom „Central European Cinema“.

Filmové festivaly – súčasť kultúry v regióne CENTROPE

Pre ambiciózny stredoeurópsky film a jeho protagonistov je v regióne CENTROPE veľa možností, ako sa prezentovať. V regióne Európa – Stred je totiž film v poradí druhým ťažiskom festivalových podujatí, hneď po hudbe. Každoročne sa v CENTROPE organizuje viac než dvanásť rôznych festivalov, na ktorých sa zvykne zúčastniť celá rada filmových tvorcov a umelcov, ale tiež množstvo fanúšikov a znalcov filmového umenia. Do festivalovej filmovej ponuky bývajú zaradené tak „stredoeurópske“ ako aj medzinárodné filmy. Paleta festivalov je bohatá a siaha od festivalov animovaných filmov cez festivaly filmov pre deti a mládež až po festivaly operných filmov.

Je však niečo, čo festivaly aj napriek ich odlišnému obsahovému zameraniu spája: je to spoločná snaha predstaviť širšiemu publiku filmy stojace pomimo hlavného prúdu tvorby a dať priestor (stredo)európskej filmovej produkcii. Spoločnosť „EU XXL Film“, ktorú v roku 2003 založila Mercedes Echerer, si napríklad spoločne so svojimi partnermi v Dolnom Rakúsku a vo Viedni kladie za úlohu predstaviť publiku hodnotné európske filmy, ktoré nespádajú do hlavného prúdu filmovej tvorby a sú inak dostupné len na DVD-nosičoch. Prehliadka filmov je pritom len jedným z viacerých aspektov celkovej koncepcie festivalov. Nemenej dôležité sú tiež paralelne organizované fóra pre dialóg, ktoré umožňujú európskym filmovým tvorcom odbornú výmenu skúseností, nadväzovanie širokých kontaktov a následnú spoluprácu.

Osobitnú známku kooperácie v sebe nesie český festival „Der Film“, ktorý sa koná vždy v Prahe aj v Brne. Jeho spoločnými organizátormi sú Goethe-Institut Praha, Rakúske kultúrne fórum a Veľvyslanectvo Švajčiarska v Prahe. V rámci festivalu majú diváci možnosť pozrieť si filmy nemeckej proveniencie, z ktorých sa inak len málokteré zvyknú uvádzať v českých kinách.

Spolupráca v plnom tempe

Početné festivaly ponúkajú fanúšikom kina nielen zážitok na vysokej úrovni, ale sú tiež vynikajúcou platformou, ktorá uľahčuje kooperáciu medzi filmovými tvorcami a producentmi. Predovšetkým v Česku a na Slovensku má spolupráca vo forme koprodukcie svoje už tradične silné zázemie. V ostatných krajinách CENTROPE sa v posledných rokoch snažia dohnať svoj doterajší deficit koprodukčnej spolupráce: dôkazom je nielen film „Taxidermia“, ale medzičasom už aj iné úspešné projekty, ktoré sa zrealizovali ako spoločné diela maďarských a rakúskych producentov. Vynikajúce predpoklady pre užšiu spoluprácu medzi mestami Viedeň a Bratislava sa núkajú aj vďaka tomu, že ich delí len malá geografická vzdialenosť. Mnohí viedenski herci napríklad zvyknú pravidelne cestovať do Bratislavy, kde využívajú možnosť pracovať v tamajších nahrávacích a zvukových štúdiách špičkovej kvality.

Maďarská kinematografia v posledných rokoch zožala medzinárodný úspech: v neposlednom rade sa tak stalo aj vďaka režisérovi filmu „Taxidermia“ György Pálfymu, ktorý už v roku 2002 výrazne zaujal svojou snímkou „Huckle“. Aby sa tento vzostupný trend vo filmovom umení ešte viac posilnil, je tu snaha zakladať na regionálnej úrovni inštitúty, ktoré by fungovali paralelne popri národnom Inštitúte pre podporu filmov s tým, že by sa vo svojej práci ešte viac a užšie zameriavali na plnenie konkrétnych špecifických konkrétnych cieľov. Pionierom v tomto smere je inštitút Southern Transdanubia Film Fund so sídlom v Pécsi. Ďalšie podobné inštitúty by mali byť zriadené v Györi, Debrecíne a aj v samotnej Budapešti.

V posledných rokoch sa v regióne CENTROPE vyvinula úzka spolupráca predovšetkým medzi mestami Viedeň a Győr. V súčasnosti sa v rámci programu INTERREG pre strednú Európu pracuje na jednom z projektov, cieľom ktorého je založenie klastra pre audiovizuálnu výrobu, techniku a služby. Na tomto projekte sa spolupodieľajú mestá Viedeň, Győr a Pécs, v budúcnosti by prípadne mohla pribudnúť aj Bratislava. Východiskové šance pre tento projekt nie su zlé, pokiaľ región dokáže ponúknuť vzájomne sa dopĺňajúce štruktúry v oblasti vzdelávania a produkcie a tým pádom zabezpečí všetky predpoklady pre úspešnú umeleckú a hospodársku spoluprácu. Navyše CENTROPE má pre svojich filmových tvorcov a producentov k dispozícii balík prostriedkov určených pre prípravu a realizáciu filmových projektov, a to vďaka programu MEDIA 2007 s dotáciou v celkovej výške okolo 755 miliónov eur, ktorý bol prednedávnom schválený na úrovni EU a je určený pre podporu európskeho filmového priemyslu.

Linky:

Maďarská filmová komisia (Hungarian Film Commission): <http://www.mmka.hu>

Maďarská filmová únia (Magyar Filmunió): <http://www.filmunio.hu>

Southern Transdanubia Film Fund: www.filmlocationpecs.com

Slovenský filmový ústav: www.sfu.sk

Audiovizuálne informačné centrum Slovensko: <http://www.aic.sk>

Česká filmová komora: <http://www.filmovakomora.cz>

České filmové centrum: <http://www.filmcenter.cz>

Odborný zväz audiovizuálneho a filmového priemyslu, Rakúsko: <http://www.fafo.at>

Rakúsky filmový ústav: <http://www.filminstitut.at>

Viedenský filmový fond: <http://www.filmfonds-wien.at/>

Filmová kultúra a kinematografia Dolné Rakúsko: <http://www.noel.gv.at/Kultur-Freizeit/Kunst-Kultur/Film-und-Kinokultur.html>

Medzinárodný filmový festival Bratislava <http://www.iffbratislava.sk/2007/index.html>

EU XXL Film – Fórum a festival európskeho filmu: www.eu-xxl.at

Der Film - Festival nemecky hovoriacich filmov v Prahe a Brne: www.derfilm.cz

Medzinárodný festival dokumentárnych filmov Jihlava (CZ): <http://www.dokument-festival.cz>

Rubrika „Projektové novinky“: „Ready for Take Off“

Prvá správa CENTROPE Business & Labour Report potvrdzuje nielen dosahovaný nadpriemerný hospodársky výkon regiónu Európa – Stred, ale predovšetkým tiež tunajší enormný potenciál pre rast. Na konferencii regiónu CENTROPE v Bratislave budú poprední politici partnerských miest a regiónov CENTROPE diskutovať s úspešnými podnikateľmi a vedeckými pracovníkmi venujúcimi sa výskumu hospodárstva.

CENTROPE – pripravení na štart.

Región CENTROPE, ktorý sa ešte pred niekoľkými rokmi zdal byť utópiou, sa v súčasnosti v stále väčšej miere stáva už samozrejmom realitou. Pripravované zrušenie Schengenskej hranice medzi Rakúskom, Českom, Slovenskom a Maďarskom je ďalším symbolickým krokom na ceste zrastania spoločného regiónu Európa - Stred.

Pripútajte sa, prosím.

V marci 2006 partneri CENTROPE v dokumente „Vision 2015“ sformulovali spoločný smerný plán budúceho rozvoja pre región Európa – Stred. Odvtedy už uplynulo jeden a pol roka a počas tejto doby bol vypracovaný podrobný plán činnosti – postupový plán pre realizáciu konkrétnych kooperačných aktivít, na ktorých sa partneri budú podieľať rovnoprávnym spôsobom. Účelom tohto plánu je postupné zrealizovanie cieľov uvedených v dokumente Vision 2015.

CENTROPE štartuje.

Odborníci hodnotia hospodársky rozvoj regiónu Európa – Stred ako mimoriadne dynamický. Predpokladom pre úspešné využívanie existujúcich príležitostí je cieľovo orientovaná a stále lepšie zladená politika všetkých partnerov CENTROPE. V rámci politickej konferencie v Bratislave sa poprední politickí činitelia partnerských miest a regiónov CENTROPE stretnú a budú diskutovať s úspešnými podnikateľmi a vedeckými pracovníkmi pôsobiacimi v oblasti ekonomického výskumu.

Politická konferencia CENTROPE 2007

„... READY FOR TAKE-OFF ...“

26. november 2007, 10.00-12.30 hod., Župný dom, Bratislava